ف. امیرخان.

480

ئسپیرانتوتلی

نڭ

قاعدەلری

№ 485

(Gramaiko de la langvo „ESPERANTO“)

ناشری:
صباح کتبخانەسی.

Казань,
Типо-Литографія И. Н. Харитонова

بر - ایکی سوز:

بنی آدمنڭ مادی ترقی یولندەغی هربر آدومی معیشتنی یڭلەیتوگە برسبب ازلەو هم حاضرگی معیشتمزدە اوچری طورغان تورلی آورلق لردن قوتولوغە چارەلر حاضرلەودن عبارت بولغان شکللی، روحانی ترقیسیدە اوز آرالرندە اورناشقان تورلی خرافات (Суевѣріе) وآلرنڭ انتاج ایتکانلری سوءنتیجە - بروگەدە کیرەکمەگان اختلافات باردە و وحشیلکلردن قوتولوب، بتون بنی بشرنی شامل، بختلی بر عائلە تشکیلینە توجە ایتکاندر. ایکنچی عبارە بلەن أیتکاندە روحانی ترقیینڭ مقصود اصلیسی بنی آدمنڭ بر برسین آڭلاشوی هم بر برسینە قرداش ایکانلکلرین کاملا بلوب یتویندن عبارتدر، تورلی قوملر آراسندەغی تورلی تللرنڭ بر برسینە باشقە بولولری، تورلی ملەگە منسوب کشیلرنڭ طوغریدن طوغری بر برسین آڭلاشە آلماغانلقلریندن بنی آدمنڭ شرفینە مناسب بولماغان صورتدە عاجز قالولری، بو بتون روحانی ترقینڭ مقصد ایتوب طوتقان نرسەسی یولیندە بیك زور قیما، بیك الوغ مانع در. مونە بو حقیقتنی، ملل متمدنە کوبدن توشونگان وکوبدن بنی آدم ایچون عمومی بر تل کیرەکلگین اقرار ایتکان ایدی. لکن متمدن ملتلرنڭ هر برسی اوزینڭ ملی تلینی، عمومی تل دیب اقرار قیلدراسی کیلگانلکدن وبو دعوا باشقە ملەلر طرفندن اعتبارغە آلورغە ممکن بولماغانلقدن، عمومی تل مسئلەسی همان حل ایتولمەگان کیلوش طورا ایدی. مونە شوشی سادەگنە سبب آرقاسندە بتون غربی یاوروپا حتی عموما ملل متمدنە اوزلرینڭ اورتا مکتبلریندە ٣ یل قدر وقتنی، فقط، یات تللر اوقورغە صرف ایتەرگە وشولایدە اول تللرنی نیچك کیرەك آلای بلوب کنە قالورغە مجبورلردر. شولای بولماسقە ممکندە توگل، چونکە حاضردە متعارف تللرنڭ هر برسی کیرەك قاعدەلرینڭ آورلغی، کیرەك قاعدەدن خارج استعماللرنڭ کوبلیگی وکیرەکدە لغتلرنڭ غایت کوبلیگی سببلی

بوتللرنڭ هر برەم برەمین تحصیل ایچونده اوچەر دورتەر یل وقت صرف ایتەرگە لازمدر. مونە شوشی‌لرنی اعتبارغە آلوب اوتکان عصرنڭ صوڭغی یللرینده Zamenhof جنابلری صنعی بر تل - Esperanto تلی ترتیب ایتوب خلقغه عرض ایتکان. تلنڭ قاعدەلرینڭ آزلغی، آرتق یڭللیگی. سوزلرنڭ آزلغی بلەن‌ده تورلی استعماللر سببلی تلەسەڭ نیندی اورنده وتلەسەڭ نیندی معنی‌نی آڭلاتورغه کاملا یتەرلك بولووی هم سوزلرنڭ اصللری یاوروپانڭ اهمیتلی تللرندن آلنغان بولوب، یاوروپالیلر ایچون فقط بر قاراب چغو بلەن بلنورلك بولووی سببلی Esperanto تلینه محبت ایتوچیلر بیك کوب طابولغانلر. دنیاغه چغوی فقط، 1887نچی یلدەغنه بولسەده، بو کونده ئلله نیقدر شهرت طابوب ئولگرگان. حاضر بوتلده چغا طورغان 34 غزیته وژورناللر بار. جملەدن برسی روسیەده (Ruslanba Esperantisto) در. یاوروپانڭ هر شهرنده دیەرلك مخصوص کروژوك (جمعیة) لری بار. مونه شوشی تل بلەن تاتارلرنیده بلشلاندرو قصدی ایله مین بو رسالەچکنی یازدم. اوقی طورغان خلقنی شاگردلر بولور دیب ظن ایتکانلگمدن عرب اصطلاحینه قارابراق بیان ایتونی موافق طابدم. اگر خلقمز آراسنده هوس ایتوچیلر طابولسه، Словарь (لغت کتابنده) یازوب نشر ایتەرمن. Esperanto تلنده اوقوب آڭلی هم درست یازا باشلار ایچون اوشبو رسالەچکنی آڭلاب بلو هم ۱۰۰۰ قدر لغت حفظ ایتو کاملا یتەدر، دیمك بر آی جدی اشتغال ایتکان ذاتلر Esperanto تلین بلوچیلردن صانالورغه ممکندر.

ئسپەرانتو تلینڭ الفباسی (یازووی)

طبعده باش حرف	طبعده عرفی حرفلر	یازووده باش حرف	یازووده عرفی حرفلر	تلفظی
A	a	*A*	*a*	آ (نچکه‌اوقلورغه تیوش)
B	b	*B*	*b*	ب
C	c	*C*	*c*	تس (یومشاغراق اوقولا)
Ĉ	ĉ	*Ĉ*	*ĉ*	چ
D	d	*D*	*d*	د
E	e	*E*	*e*	عِ (یومشاق کسره‌لی همزه) سوزاورتاسنده ی‌غه ماٸل اوقولا
F	f	*F*	*f*	ف
G	g	*G*	*g*	گ
Ĝ	ĝ	*Ĝ*	*ĝ*	ج
H	h	*H*	*h*	ه
Ĥ	ĥ	*Ĥ*	*ĥ*	ح
I	i	*I*	*i*	ای (سوز اورتاسنده ی تلفظ ایتله)
J	j	*J*	*j*	یَ (قسقه یا مثلا بای

دیگان سوزنڭ آخرینده‌غی ی کبی (Baj) روسچه й

Ĵ	ĵ	*Ĵ*	*ĵ*		ژ
K	k	*K*	*k*		ك
L	l	*L*	*l*	(عرب وفرانسوز ل لری کبی نچکه تلفظ ایتلنورگه تیوش	ل
M	m	*M*	*m*		م
N	n	*N*	*n*		ن
O	o	*O*	*o*	(آخرنی توگەرەکلەندروب قالن تلفظ ایتلورگه تیوشدر. روسچه O غه، فارسیچه خواجه دیگاندگی „وا“ غه مساوی	آ
P	p	*P*	*p*		پ
R	r	*R*	*r*		ر
S	s	*S*	*s*		س
Ŝ	ŝ	*Ŝ*	*ŝ*		ش
T	t	*T*	*t*		ت
U	u	*U*	*u*	(روسچه y غه مساوی	او
Û	û	*Û*	*û*	(طاوشلی حرف صوڭندن کیلگان ساکنلی وْ آصراو دیگان سوزنڭ آخرینده‌گی و کبی (Asraû)	وْ
V	v	*V*	*v*		ۋ
Z	z	*Z*	*z*		ز

جمله‌سی ۲۸ حرفدر. بو حرفلرنی خاطرگه آلغانده؛ A بله‌ن O ، C بله‌ن S ، J بله‌ن I ، O بله‌ن U و û آرالرین بیك دقت بله‌ن آیروب ، تلفظ ایته‌رگه تیوش بولادر.

باش حرف دیگان حرفلر هر جمله باشینده وهم عَلَم (خصوصی بیرلگان اسملر) باشینه یازلورغه تیوشدر.
مثلا: (دون نهری) Dono (قزان) Kazano (هادی) Hadio
دیگان شیکلی عَلَملرنڭ باشینه باش حرفلر یازولادر.
(کیله‌چکده‌گی نرسه‌لرنی اوقوب هم یازوب حرفلرطانوده ملکه‌له‌نورگه کیره‌ك)

Al. Bálo. Pátro. Núdo. Célo. Cento. Sénto. Scéno. Kólo. Oficéro. Facíla. Laca. Pacúlo. Ĉia. Ĉemízo. Felica, Cia. Ĉia. Procéso. Ec. Eĉ. Ek. Da. Lúdo. Téni. Galo. Granáda. Págo. Páĝo. Ĝusta. Régno. Gvardío. Hirúndo. Nehéla. Bathúfo. Ĥoro. Printémpo. Min. Foiro. Iel. Iam. Jam. Juristo. Tuj. Prujno. Justa. Ĵus. Ĵeti Jaluza. Jurnalo.

Esperanto تلینڭ اصل قاعده‌لری.

بو قاعده‌لر بتونله‌یی ۱۶ ماده‌دن عبارت بولوب، شولارنی بلگان کشی درست‌اوقی، یازا هم اصل کلمه‌لرده تصرف ایته آلادر:

I رسم خط وتلفظ.

اوّلنگی ماده) بو تلده فقط یازلغان حرفلرگنه اوقولا وآلارنڭ برسی‌ده توشرلوب قالدرلمیدر. شونکار کوره: نیچك ایشتولسه شولای یازولا ونیچك یازلسه شولای اوقولادر.

۲) هر تلده، بر کلمه‌ده بردن آرتق طاوشلی حرفلر بولسه، آرادن برسی صوزلیبراق اوقولادر، شولای صوزوبراق تلفظ ایتوگه روسچه اودارینیه دیلر. Esperanto تلینده اودارینیه هروقت آخرغی، طاوشلی حرفدن آلده‌غی، طاوشلی حرفده بولادر. مثلا: akcénto دیگانده e ده. Ĥemio دیگانده دخی e ده، indiferénta دیگانده i ده‌در. Esperanto تلینده طاوشلی حرفلر: a، e، i، o، u حرفلریدر j، ŭ طاوشلی حرفلرگه حسابلانمیلر.

II اسم(* ذات هم اسم صفتلر.

۳) Esperanto تلنده اسم ذاتلر همه‌سی o حرفی بلەن تمام بولادر. مثلا: libro (کتاب)، kafo (کوفی)، glaso (استاکان). عرب، روس وباشقه کوب تللرده بولغان شکللی - مونده مذکر، مؤنثلك یوقدر. سوزلر، خاتون

---

*) کشی، آط، یورط، قایغو دیگان شکللی، نرسه اسملرین عربچه اسم ذات، اورسچه имя существительное دیلر. اشلکلی، عقللی، آق دیگان شکللی، نرسه‌نك صفتینی کورسه‌ته طورغان اسملرگه - اسم صفت، اورسچه имя прилагательное دیلر.

وايوگه مشترك استعمال ايتەلر. اسم ذاتنى جمع ياصار ايچون - يعنى filo (اوغل) ديەسى اورنينه، اوغللر ديەرگه تلەسەڭ، سوزنڭ آخرينه j طوتاشدررغه كيرەك در filoj (اوغللر) ديگان سوزدر. عرب تلندەگى كبى تثنيەلك موندە يوق.

rozo (گل چەچەگى)، kolombo (كوگەرچين)، homo (كشى) ديگان سوزلرنى گل چەچەكلرى، كوگەرچينلر، كشيلر ديمكچى بولغاندە homoj, kolomboj, rozoj ياصارغە كيرەك بولادر.

اسم ذات، اگر مفعول به بولسه (*) يعنى نرسەنى، كمنى ديگان سؤاللرگه جواب بولسه آخرينه n حرفى طوتاشدرلادر. مثلا مين كوگرچننى طوتدم ديگان سوزنى: mi kaptis kolombon ديب ايتلەدر (سين نرسەنى طوتدڭ؟ كوگەرچننى. كوگەرچن مفعول به بولغان)

اسم ذات، اگر نرسەنڭ، كمنڭ ياخود نرسەدن، كمدن؟ ديگان سؤاللرگه جواب بولسه، (Родительный падежъ) اوّلينه de كيتورلەدر. مثلا على كتابى ديگان سوز: libro de Alio ديولەدر (كتاب كمنڭ؟ علينڭ) : هادينڭ گناهى pek de Hadio ديولەدر (كمنڭ گناهى؟ هادينڭ. مونە بو مثاللردە على وهادى ديگان سوزلر كمنڭ ديگان

(*) آنك اوستنده برەر اش اشلەنگان نرسەنى عربچه مفعول به، روسچه въ винительномъ падежѣ ديلر.

سوءالگه جواب بولوب توشکانلر، شوڭار کوره‌ده اوّللرینه de حرفی کیتورلگاندر).

اسم ذات، کمگه نرسه‌گه دیگان سوءاللرگه جواب بولسه اوّلینه al حرفی کیتوروله‌در. (Дательный падежъ)

مثلا: (آتا) patro. اگر آتاغه دیمکچی بولساڭ al patro دیه‌رگه کیره‌کدر. بوخط آتاغه دیه‌ر ایچون: tiu leter' al patro دییوله‌در.

اسم ذات، کم بله‌ن، نی بله‌ن؟ سوءاللرینه جواب ده‌ایتولسه اوّلینه per حرفی کیتورله‌در. (ablativ, Творительный пад)

مثلا: اول سودا ایته ته‌مه‌کی بلان. li komersas per tabako در.

اول آتا بله‌ن کیتدی. li per patro farveturas.

اسم ذات کم حقنده، نرسه حقنده، نرسه‌ایچنده، نرسه اوستینده کم اوستینده نرسه‌ده، کمده؟ سوءاللرینه جواب بولسه آلدینه pri (حقنده)، en (ایچنده)، sur (اوستنده) حرفلری کیتورله‌در. مثلا: pri leono آرسلان حقنده؛ en urlo شهر ایچنده، Sur ĉevalo آط اوستنده؛ دیگان سوزلردر.

آلغه کیتوروله طورغان حرفلر سوزنڭ سیاقینه ومفهومینه قاراب مونده ذکر ایتولگانلردن باشقه حرفلر بولورغه‌ده ممکندر.

حاشیه: عدد هم اولچاو کورسه‌ته طورغان سوزلردن صوڭ de اورنینه da استعمال ایتوله‌در.

glaso da kafo استاکان کوفی.

٤) اسم ذاتنڭ معلوم بر نرسه ایکانین کورسه‌تور ایچون (عربلرده لام تعریف) اوّلینه la طوتاشدرلادر.

حاشیه: بو حرفنی استعمال اوڭغایسز طویولسه، توشوروب قالدررغه‌ده - یعنی استعمال ایتمه‌سکه‌ده ممکندر.

٥) اسم صفتلرنڭ آخرنده هر وقتده a بولا باشقه‌چه تصرفلر اسم ذاتلر شیکللو کدر. اسم تفضیللر: pli (آرتغراق)، malpli (کیمره‌ك) دیگان سوزلرنی قوشوب یاصالادر. اگرده بر صفتنڭ بیگره‌کده قوّتلی ایکانین (یعنی کمالین) کورسه‌تورگه کیره‌ك بولسه plej (بیگره‌ك آرتق) malplej (بیگره‌ك کیم) دیگان سوزلر قوشولادر.

شولای ایتوب، اسم ذات واسم صفتلرده تورلیچه تصرف ایته‌ر ایچون مونه شوشی کیله‌چکده‌گی بیك ساده‌گنه جدولنی کوڭلده طوتو بتونله‌ی کفایه ایته‌در:

مفردلر.

ماتور يكت ماتور قز	bela junulo bela fraŭlino	اصل حالة Именител. падежъ
ماتوريكتنك ماتور قزنك	de bela junulo de bela fraŭlino	كمنك، نرسەنك؟ Родительный падежъ
ماتوريكتكه ماتور قزغه	al bela junulo al bela fraŭlino	كمگه نرسەگه Дательный падежъ
ماتوريكتنى ماتور قزنى	belan junulon belan fraŭlinon	مفعول به Винительн. падежъ
ماتوريكت حقنده ماتور قز حقنده	pri bela junulo pri bela fraŭlino	كم حقنده، نى حقنده؟ Предлож. падежъ

جمعلر مفردلر بلان برتورلوكده، لكن آخرلرينده j بولا. بو j مفعول به (Винительн.) لرده قوشولا طورغان n نك آلدينه آرتدرلادر، مثلا بختلى بالالر، بختلى آنالرغه مالك بولالر ديمكچى بولساق:

feliĉaj infanoj havas feliĉajn patrinojn ديمز. feliĉa (بختلى) ، infano (بالا) havas (مالك بولالر) patrino (آنا) ديگان سوزلر.

اسم صفتلرده‌غی اسم تفضیللرده شوشوق روشچه تصرف ایتوله‌لر، اگرده: «دوکتور زامینهوف ایڭ یڭل تلنی اختراع ایتکان» دیمه‌کچی بولساق:

Doktor Zamenhof elpensis la plej facilan lingvon دیمز.

elpensi (اختراع ایتمك)، facila (یڭل)، lingvo (تل) دیگان سوزلردر.

٦) اسم ذات، اسم صفت، فعل، حرف، اسم عدد هم ضمیر بولماغان هم اوزگه‌رمی طورغان اسملر - مبنیلر (парѣчіе) e حرفی بله‌ن تمام بولالر. بولارده‌غی اسم تفضیللر اسم صفتلرده‌غی قاعده بوینچوق یاصالالر.

III اسم عددلر (مانلر)

٧) صان کورسه‌ته طورغان اسم عددلرنڭ اصللری: unu (١)، du (٢)، tri (٣)، kvar (٤)، kvin (٥)، ses (٦)، sep (٧)، ok (٨)، naŭ (٩)، dek (١٠)، cent (١٠٠)، mil (مڭ) milion (میلیون) در. قالغان عددلر او شبولردن ترکیب ایتلوب یاصالادر. اگر اونلر، یوزلر، مڭلر، میلیونلرنڭ بردن آرتق ایکانینی کورسه‌تورگه کیره‌ك بولسه du، tri، kvar، kvin، ses، sep، ok، naŭ نك برسینی باش طرفقه قوشولادر. مثلا dek (١٠)، اگرده یکرمی یعنی ٢ اون دیه‌رگه کیره‌ك بولسه dek نڭ

باش طرفینه du نی قوشوب dudek دیه‌رگه کیره‌ك بولادر. مثلا tridek (۳۰) kvardek (٤٠) sesdek (٦٠) naûdek (۹۰) در. یوزلرده‌ده شولایوق: cent یوز، ducent (۲۰۰) kvincent (۵۰۰) در. مڭلرده‌ده mil (مڭ) sepmil (۷,۰۰۰)، milion (میلیون) okmilion سکز میلیون دیگان سوزدر. بولار آراسینده بولغان صانلر - قوری بر برسینه یالغانوب ترکیب ایتوله‌در. مثلا: dek نڭ آخرینه du نی یالغاب dekdu دیساك (۱۲) بولادر، اگر dekok دیساك (۱۸) بولادر. dudek (20)، اگر یکرمی بش دیب ایته‌سیمز کیلسه موڭ آخرینه kvin (5) نی یالغاب dudekkvin دیمز. ٤۷ دیه‌رگه کیره‌ك بولسه، kvardek (٤٠) نڭ آخرینه sep نی یالغاب kvardeksep دیه‌رگه تیوشدر. مثاللر: centtri (۱۰۳) tricentok (۳۰۸) tricentsepdekkvin (۳۷۵) milcentdekunu (۱۱۱۱) milnaûcentok (۱۹۰۸) دیگان سوزلردر.

kvin homoj (بیش کشی). de kvin homoj (بیش کشینڭ) al kvin homoj (بیش کشیگه).

La esperantistoĵ eldonas tridekkvar gazetojn (ئسپه‌رانتیستلر اوتز دورت غزیته نشر ایته‌لر).

اسم عددلر، پاده‌ژلر، مذکر موءنثلك، مفرد جمعلك بله‌ن اوزگارمیلر هم اوزلری کوگان اسملرنڭ اعرابلرینی‌ده اوزگارتمیلر. بلکه اول اسملر سوزنڭ

سیاقی بلەن نیندی اعرابدە بولورغە تیوش بولسەلر شول حالتدوك قالالر.

بعض اسم عددلر اسم ذات بولبدە استعمال ایتلەلر، اول وقتدە، طبیعی، آخرلرینە o حرفی طوتاشدرلادر مثلا unuo (بولك)، dekduo (دوژینا، ۱۲لك)، cento (یوزلك) دیگان سوزلردر. بو وقتدە بولارنڭ صوڭیندن کیلگان اسملرنڭ آلدیندن da (رادیتیلنی پادەژ، علامتی) استعمال ایتلەدر. مثلا: Dekduo da tranciloj دوژینا پچاق، cento da paperoj (یوزلك کاغذ دیگان سوزلردر.

اسم عددلر ترتیب کورسەتور ایچون بولسە، مثلا برنچی، بشنچی، اوننچی کبی، اول وقتدە آخرلرینە اسم صفت علامتی بولغان a توتاشدرلادر. مثلا: unua (برنچی) sepa (یدنچی) dudektria (یکرمی اوچنچی) در.

قات، ئولوش کورسەتورگە کیرەك اورنلردە اسم عددلرنڭ آخرلرینە obl، کسرلر ایچون on، جیولو کورسەتور ایچون op، بولنو کورسەتور ایچون po طوتاشدرلادر. مثلا: duobla (ایکی قاتلی، ایکی ئولوشلی)؛ dekono (اوندن بر)؛ tri kvinonoj (بشدن اوچ): duope (ایکەولب)؛ po duo (ایکیشار، ایکیشار).

حاشیە: اسم عددلرنی اویرەنگاندە، آلارنڭ استعمال روشلرندە بر نرسەنی خاطرگە آلورغە کیرەکدر: وقت حسابندە تاتار تلندە استعمال ایتولگان بر ساعت‌ایکی، ساعت، اون ایکی ساعت دیگان مفهوملر

تلنده ترتیب کورسه‌ته طورغان اسم‌عددلر Esperanto
بله‌ن آشلاتولر: (بر ساعت، ۱۲ ساعت، ۲ ساعت)
'la dua horo, la unua horo, la dekdua horo
اما، برنچی ساعت، ایکنچی ساعت الخ دیگان مفهوملر
بولای تعبیر ایتولورگه ممکندر: pastdekdua horo
(اون ایکی ساعتدن صوڭ)؛ postunua horo (بر
ساعتدن صوڭ). شول روشده ساعتنڭ قسملریده
استعمال ایتوله‌در، مثلا بیشنچی چیرك دیگان
مفهومنی: la kvara kaj kvarno، یاخود kvarono
dekkvin minutoj de kvina یاکه de la kvina
یا ایسه tri kvaronoj antaŭ la kvina دیب تعبیر
ایته‌رگه ممکندر.

IV ضمیر (اسم اورنینه استعمال ایتله طورغان نرسه) لر.

mi (مین)، vi (سین)، li (اول، هو) ŝi (اول
خاتون، هی) ĝi (اول روسچه оно ایرلك خاتونلق صفتلری
بله‌ن متصف بولماغان نرسه‌لر حقنده، یاخود اول صفتلرنی
اعتبار ایتمی سویله‌شکان وقتلرده استعمال ایتوله)
si (اوزمنی، اوزومه) ni (بز) vi (سز) ili (آلار) oni (بو،
جمع بولوب هم مجهول نرسه‌لردن عبارت بولغانده استعمال
ایتوله) tiel oni parolas شولای سویله‌شه‌لر دیگان سوزدر.
بو ضمیرلرنی اسم ذاتلر شیکللوك تصرف ایتوله‌در. صفتلق
علامتی بولغان a بو ضمیرلرگه توتاشقانده، نسبت، ملك

کورسه‌ته‌در. mi al (میڭا) min (مینی) mia (مینکی)
si al (اوزیمه)، sin (اوزمنی) sia (اوزمنیکی) ilin
(الارنی)، ilia (آلارنیقی)

حاشیه ۱) ـ نسبة وملك کورسه‌ته طورغان غائب ایچون
استعمال ایتولگان: lia ŝia ĝia ilia sia ضمیرلوین
استعمالده بو شرطنی رعایه قیلورغه کیره‌ك بولادر:
اوّلگی دورت ضمیر جمله‌ده استعمال ایتوله‌لر، اگر
مرجعلری جمله‌نڭ مبتداسی بولمیچه باشقه نرسه
بولسه‌غنه. اما sia ضمیری بالعکس فقط مرجعسی
جمله‌نڭ مبتداسی بولغانده‌غنه استعمال ایتوله‌در
مثلا: Miaj tratoj eliris kon la gastoj el sia
domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo. مینم
برادرلرم قوناقلر بله‌ن اوز (برادرلر ـ مبتدا)
یورطلرندن چقدیلر هم آلار اوزاتدیلر آلارنڭ
(قوناقلرنڭ) یورطلرینه قدر دیگان سوزدر.

حاشیه 2) ĝi ضمیری استعمال ایتوله مرجع سینڭ
مذکر مؤنثلگین بلدروتله‌نمه‌گان اورنلرده مثلا:
infano ploras ĉar ĝi deziras manĝi
(بالا یغلی، چونکه اول آشارغه تلی) دیگان سوز.
hondo bojas ĉar ĝi vidas fremdan homon
(ات اوره، چونکه اول یات کشینی کوره)
tablo falis, ĉar sur ĝi kuŝis granda ŝarĝo.

(اوستەل آودی، چونکه آنڭ اوستنده آور نرسه یاتقان)

V فعللر.

٩) فعللر، مفردلك، جمعیلك، مذکرلك مؤنثلك، متکلم، مخاطب وغائبلك بلەن اوزگارمیلر، فقط بولارنڭ آلدیندن کیله طورغان ضمیرلر اوزگارەلر.

فعللرنڭ صورتلری:

ا) حاضرگی وقت (حال) نی کورسەته تورغان فعللرنڭ آخرینه as توتاشدروله. مثلا: mi bruas (مین شاولیم)، vi bruas (سین شاولیسڭ)، li bruas (اول شاولی)، mi bruas (بز شاولیبز)، Vi bruas (سز شاولیسز)، ili bruas (آلار شاولیلر).

ب) اوتکان زمان (ماضی) فعللرینه is توتاشادر (si portis، اول کیتوردی)

ج) کیلەچك زمان (مضارع) فعللرینه os توتاشادر (ĝi portos اول کیتورر)

د) مشروط فعللرگه (یعنی فلان بولسه، فلان ایتەر ایدمده، اشلەگان بولور ایدمده دیگان شیکللی فعللردر) us توتاشادر (mi portus مین کیترر ایدمده)

ه) امر (قوشو، بویورو) فعللرینه u توتاشادر (portu، کیتور، کیتورکز، کیتوریك)

و) مصدرلرغه i توتاشادر (porti کیتورمك)

ز) حال (حاضرگی زمان) کورسه‌ته طورغان اسم فاعللرنك آخرینه anta قوشولادر (portanta کیتوروچی - کیتوره طورغان کشی) .

ح) حال کورسه‌ته طورغان اسم مفعوللرنك آخرینه ata طوتاشدرلادر (portanta کیتورلوچی، کیتورله‌طورغان)

ط) ماضی (اوتکان زمان) کورسه‌ته طورغان اسم فاعللرنك آخرینه inta طرتاشدرلادر (portinta کیتوروچی- کیتورگان کشی) .

ی) ماضی‌نی کورسه‌ته طورغان اسم مفعوللرنك آخرینه ita طوتاشدرلادر. (farita اشله‌نمش، اشله‌نگان)

ك) کیله‌چك زماننی کورسه‌ته طورغان اسم فاعللرنك آخرینه onta طوتاشدرلادر (portonta کیتوره‌چك ذات)

ل) کیله‌چك زماننی کورسه‌ته طورغان اسم مفعوللرنك آخرینه ota قوشولادر. (farota اشله‌نه‌چك)

مونه بو اسم فاعل واسم مفعوللردن حال صیغه‌سی یاصارغه‌ده آصاتدر. فقط آخرده‌غی a حرفین e غه آلماشدررغه کیره‌ك.

(farante اشله‌گان حالده . farinte اشله‌نمش بولغان حالده) شولای ایتوب ، بتون فعللرده تله‌سه‌ك نیچك تصرف ایته آلور ایچون مونه شوشی جدولنی آڭلاب خاطرده طوتو بتونله‌ی یته‌در:

وقتلر	فعل شرطیدن باشقه فعللرده	اسم فاعل	اسم مفعول	فعل شرطیلر	امر	مصدر
حاضرگی زمان	as	anta	ata			
اوتکان زمان	is	inta	ita	us	u	i
کیله‌چك زمان	os	onta	ota			

(*) حرفلر، سوزلر یاصالوشی، سوزلر ترکیبی.

۱۰) هر بر „حرف“ اوزندن صوڭغی کلمه‌نڭ o بله‌ن تمام بولوین یعنی (Именительный падежъ) ده بولوین تلیدر، مثلا: li dormas en rambro (اول بولمه‌ده یوقلی)، la birdo flogas ĉirkaŭ nesto (قوش اوچا اویا تیره‌سنده)

۱۱) هر حرفنڭ اوزینه خاص، معین معنی‌سی باردر. اگر حرف استعمال ایتیده معین معنی کورسه‌توی تله‌نمه‌سه je استعمال ایتوله‌در. بو حرفنڭ ئسپیرانتو تلنده معین معنیسی یوقدر، مثلا: ĝoji je tio (موڭار شادلانو) ridi je tio (موندن کولو)

(*) بو اورنده „حرف“ سوزی عرب نحونده استعمال ایتولگانچه، اسم و فعلگه مقابل (Предлогъ) معنی‌سینده استعمال ایتوله‌در.

۱۲) قایده (куда) سوءالینه جوابده هر وقت مفعول به آخری شکلی n حرفی بلەن (Винительный падежъ) مثلا : veturi Parizon, (پاریژغه بارماق) تمام بولادر. iri tien (آنده کیتمك).

۱۳) یوقلقنی کورسەته طورغان سوزلر (نفی سوزلری) یاننده حرف سلب ne کیرەك بولسەده، استعمال ایتلمی، توشورلوب قالدرولادر، مثلا: مین هیچ قایچان کورمەدم دیگان سوزنی mi neniam ne vidis دیولمی بلکه: mi neniam vidis گنه دیولەدر.

۱٤) ایکی یاکه آرتغراق سوزدن اویوشدرلغان سوزلر فقط، بربرسینه توتاشدروبقنه تشکیل ایتولەلر مقصودده اهمیتلیرەك آخرغه توتاشدرولا: vapro (پار) gipo (کارابل) دیگان سوزلردن اویوشدروب vapoĝipo پاراخود سوزی یاصالادر. tago (کون)، mango (آش) tagomango کوندزگی آش. skribi – یازماق. tablo – اوستەل، skribotablo یازو اوستەلی.

حاشیه: سوزلرنی اویوشدرغانده تعریف سوزی معرّفدن آلده قویولادر.

۱۵) کوب تللرده باشقه بر یات تلدن آلونوب استعمال ایتوله طورغان سوزلر Esperanto تلندەده شولایوق استعمال ایتوله، فقط رسمی خطی غنه Esperanto نقینه اییەرەدر، مثلا تیاتر؛ teatro autoro مصنف.

۱۶) اسم ذات آخرلرنده‌غی (o) هم لام تعریف آخرلرنده‌غی (a) بعض وقتده تلفظده ماتورلق ایچون توشورلوب قالدراوب اوستکه بر أوتورگنه قویولادر. مثلا : al la mondo اورنغه دیه‌سی al la mond' اورنغه دیه‌سی de la tero اورنغه دیه‌سی de l' tero دیه‌رگه ممکن.

خاتمه:

منه بو کتابچقده بیان ایتلگان نرسه‌لرنی توشونگان هر بر کشی Esperanto تلینده یازلغان کتابلرنی اوقی ولغت کتابینه مراجعت بله‌ن کاملا آڭلی آلادر. Esperanto نڭ صرفی ونحوی بله‌ن فنی اشتغال ایته‌رگه تله‌گان کشیلر بولسه، الار دوکتور Zamenhof یا که فرانسوز علماسندن‌ده - بافرون نڭ اثرلرینه مراجعت ایته‌رلر.

اوقو وآڭلاونی صنار ایچون:

§ 1.

Patro kaj frato.—Leono estas besto.—Rozo estas floro kaj kolombo estas birdo.—La suno brilas.—La patro estas sana.—La patro estas tajloro.

لغتلر:

suno قویاش	besto حیوان	patro آتا
brili یالترامق	rozo گل چەچكەسی	kaj هم
sana صاو (آورمی)	floro چەچكە	frato برادر (اغ)
tajloro كییم تگوچی	kolombo كوگارچین	leono آرسلان
	birdo قوش	esti بولمق

§ 2.

Infano ne estas matora homo.—La infano jam ne ploras. La ĉielo estas blua.—Kie estas la libro kaj la krajono?—La libro estas sur la tablo kaj la krajono kuŝas sur la fenestro—sur la fenestrop kuŝtas krajono kaj plumo.—Jen estas pomo.—Jen estas la pomo, kiun mi trovis.—Sor la tero kuŝas stono.

لغتلر:

plomo قلم	blua زەنگەر	infano بالا
jen مونە	kie قایدە	ne توگل (حرف نفی)
pomo آلما	libro كتاب	matora یتشكان، اوسكان
kiu قایسیدر (الذی)	krajono قاراندآش	homo كشی
mi مین	sur اوستندە (علی)	

طابمق trovi	اوستال tablo	(уже) ایندی jam
يير tero	ياتمق kuŝi	يغلامق plori
طاش ŝtono	تەرزە fenestro	(سماء) كوك cielo

§ 3.

Leono estas forta.—La dentoj de leono estas akraj.—Al leono ne donu la manon.—Mi vidas leonon. Resti kun leono estas danĝere.—Kiu kuraĝas rajdi sur leono? Mi parolas pri leono.

تورقنج danĝero	قول mano	(كوچلى) قوتلى forta
(جرئتلى) بهادر kuraĝa	كورمەك vidi	تش dento
آطلانوب يورو rajbi	قالمق resti	اوتكن akra
سويلەمك paroli	بلەن kun	بيرمەك doni

§ 4.

La patro estas bona.—Jen kuŝas la ĉapelo de la patro.—Diru al la patro, ke mi estas diligenta.—Mi amas ia patron.—Nenu kune kun la patro.—La filo sta ras apod la patro.—La mano de Fateĥo estas pura. Mi konos Zajnabon.—Abduno, donu al mi panon. Mi manĝas per la buŝo kaj flaras per la nazo.—Antaŭ la domo staras arbo. La patro estas en la ĉambro.

لغتلر:

bona	يخشى	filo	اوغل	buŝo	آوز
ĉapelo	اشلەپە	stari	تورمق	flari	ايسنەمك
diri	أيتمك	arud	ياننده	nazo	بورون
ke	نرسه	pura	پاك	antaŭ	قارشنده
diligenta	طرش	koni	بلمك، بلش بولمق	domo	يورط
ami	سويمك	manĝi	آشامق	arbo	آغاچ
vini	كيلمك	per	آرقلى (واسطەسى بلەن)	en	ايچنده
kune	برگه			ĉambro	بولمه

صباح کتبخانه‌سی مصارفیله باصلغان کتابلر:

اوقو کتبخانه‌سی اجزاسی مجموع ۱۰ جزء

هر جزئی ۵ تین‌دن مجلدی	۶۰ تین
تاریخ صحیفه‌لری هر جزئی	۷ تین‌دن
قزان تاریخی	۱۰ تین
بلغار تاریخی	۱۲ „
بلغار خرابه‌لری	۱۲ „
ایبو آپتیکه‌سی	۵ „
آراقی آغو	۱۰ „
وبادن صاقلانو اصولی	۸ „
مکتب مکافاتی هر جزئی	۲۰ تین‌دن

آدرس: Казань „Сабахъ“.